

УДК 13+37.0+378(091):005

ІДЕЯ ПРОВІДНИЦТВА В УПРАВЛІННІ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

© Богданов І., Лисаков С., Немченко С., Крижко В., 2018

Ігор БОГДАНОВ

доктор педагогічних наук, професор,
ректор Бердянського державного
педагогічного університету

Сергій ЛИСАКОВ

аспірант Бердянського державного
педагогічного університету

Сергій НЕМЧЕНКО

доцент кафедри менеджменту
та адміністрування Бердянського
державного педагогічного університету

Василь КРИЖКО

професор кафедри менеджменту
та адміністрування Бердянського
державного педагогічного університету

Ключові слова: провід, провідництво в освіті, менеджмент в освіті, методологічне мислення, кентавр-система, фрейм.

Автори виклали своє бачення ідеї провідництва в освіті. Ідею визначено як основну місію вищої освіти, місію, яку визначає національна еліта. Досліджено герменевтичне тлумачення поняття «провідництво в освіті» та запроваджено його англійська транслітерація. Окреслено відмінності менеджменту в освіті та провідництва. Зроблено спроби первинного методологування ідеї провідництва в освіті.

айглибша криза, яка є у вищій освіті, – це криза управління цією сферою. Наразі конституційовано державно-громадську модель управління системою освіти, головними принципами якої є гуманізація, професіоналізм, науковість, адаптованість, цілеспрямованість, відкритість, толерантність тощо. Закон України «Про вищу освіту» констатує, що метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань. Дивно, двісті років тому Вільгельм Гумбольдт завдання університету бачив дещо ширше: «Немає нічого важливішого, як вища сила і багатобічний розвиток індивідуальності, і тому перший закон істинної моральності – «утворюй себе самого» і лише другий – «впливай на інших за допомогою того, що ти є» [9].

Розвиваючи думки В. Гумбольдта, Макс Вебер сто років тому проголошував, що університети зобов'язані формувати майбутню еліту суспільства – учених, політиків, підприємців, а у них, обов'язково(!) – етику відповідальності, ясне усвідомлення того, що треба розплачуватися за наслідки своїх дій [5, с. 735]. У всі часи вектор про-

гресу суспільства та держави визначала еліта (провідна меншина).

Схоже, що в нас відбулося спрощення місії університету. Як результат Б. Будзан запровадив до вжитку поняття «безголовості» нашої вітчизняної еліти. Якщо світ переходить до постіндустріальної, посткапіталістичної стадії – суспільства знань, то постсоціалістичній «безголовій» Україні призначено лише один шлях – до «постбезголовості». Наше нинішнє «тупцювання» на місці, а то й відкочування назад у багатьох сферах життя пояснюється саме відсутністю справжніх провідників та лідерів, куцїстю і немічністю наших елітних рядів» [4, с. 135].

Критично ставиться до можливості нашої еліти народний депутат України В. Вовк: «Правляча псевдоеліта не має належної культури та інтелектуальної підготовки, глибоко не орієнтується в суті суспільних процесів, що відбувається в Україні, та не може надати їм необхідної спрямованості й темпу» [4, с. 135].

В. Андрущенко пише, що у дослідженні власної історії ми не завжди вдало визначали пріоритети здобутків для шани. У пошуках національної ідеї визначальна роль належить етнічній ідеї «проводу» та «провідництва». Це ідея соціального концепту, якому досі складно знайти порівняльні аналоги [10].

Представники передової прогресивної української еліти XVIII–XX століть (М. Грушевський, В. Винниченко, Дмитро Донцов, В. Липинський, М. Шлемкевич, Юліан Вассиян, Юрій Липа, Дмитро Мирон – «Орлик», Лев Силенко) у своїх працях, які тоді і пізніше були віднесені до націоналістичних, розробляли та просуvalи ідею національного проводу. Ця ідея самобуття, виплекана генетичним кодом українського народу.

На початку 1970-х з'явилась хвиля досліджень проблеми провідництва.

Проблема наразі набуває особливої актуальності не лише в освітянському, а й соціальному аспекті. Обраний нами метод дискурс-аналізу виразно засвідчив несформованість дискусивного поля теми феноме-

на провідництва в освіті. Дослідження виявило потребу глибокого філософського та методологічного осмислення ролі провідництва не лише в історичному аспекті, а й перебудові та реформуванні управління системою вищої освіти.

В. І. Вернадський писав: «Історія науки... повинна критично складатися кожним науковим поколінням і не тільки тому, що змінюються запаси наших знань про минуле, відкриваються документи або знаходяться нові прийоми відновлення минулого. Ні! Необхідно знову переробляти історію науки, знову історично йти в минуле, тому що завдяки розвитку сучасного знання у минулому набуває значення одне і втрачає інше. Кожне покоління наукових дослідників шукає і знаходить в історії віддзеркалення наукових теорій свого часу. Рухаючись уперед, наука не тільки створює нове, але неминуче переоцінює старе, пережите» [6].

На жаль, дискурс з проблеми провідництва в освіті формується переважно науковцями США та Європейського освітнього простору (Т. Серджіованні, М. Фуллан, Е. Дейл, М. Генсон, Р. Стогділл, С. Сарасон, Д. Ліфам, Т. Карлейль, Д. Гріббін, У. Бенніс, Ба. Нанус, Я. Гецельс, Д. Хант, А. Каплан, Д. Кац, Г. Юкл, Р. Старрат, Е. Гулднер, П. Томас, К. Мацусіта).

Вітчизняних «пророків» мало (В. Кремень, В. Луговий, В. Журавський, М. Згуровський, М. Шут, С. Клепко, С. Дацюк, А. Малик, В. Громовий, Т. Фініков, К. Корсак, В. Луговий, Н. Тарасевич, Н. Гавкалова, В. Іванишин, І. Семенець-Орлова, І. Богданов, С. Благодетелева-Вовк, Є. Лебідь, С. Лисаков).

Феномен провідництва в освіті – одна з нерозкритих проблем сучасного соціального управління. У дослідженнях феномену провідництва поки що немає «остаточного діагнозу», який дозволив би коротко підсумувати та узагальнити досягнення. Різні теорії здійснювали спроби пояснити природу провідництва в освіті і виявити фактори, що впливають на цей феномен.

Народний депутат України Юрій Шухевич звернувся до нас з такими слова-

ми: «Український провід – то незавершений пласт нашої історії та культури! Це державницька ідея українського наряду, ідея розвитку та національного становлення. На жаль, у ХХ ст. ця ідея писалася у схронах та криївках. До неї та її провідників була нетерпимість і гоніння. Сутяжні часи сьогодення нашого суспільства потребують нового проводу та нових провідників» [10].

«Чого ж ми шукаємо за океаном? У них «менеджмент» – у нас «провід»! Провід, який ми не знаємо і, на жаль, не вчимо. А пора! Четверть століття українське суспільство чекає істотних змін в освіті. Прийняті закони, доктрини, постанови та накази про реформи в цій галузі не призвели до відчутних зрушень. Потрібні провідники, люди, які бачать перспективу та знають шляхи до неї» [10].

Вітчизняний філософ Сергій Клепко погоджується з необхідністю і актуальністю обговорення гіпотези про «провідництво як нереалізований соціальний управлінський проект». Для однозначності інтерпретації «проводу» як ментально-го українського феномену з глибоким історичним корінням необхідне глибоке занурення в історію, у праці авторів «проводу»... [10].

Завдання вбачаємо в тому, аби легітимізувати в теорії управління освітою істинно українське, вітчизняне тлумачення проводу. За висловом лінгвіста, професора О. Реформатського, значення терміна визначається його місцем у теорії, а значить, і відповідній терміносистемі» [12].

Уперше спробу герменевтичного аналізу феномену проводу здійснили В. Андрущенко та В. Лазарев. Вони пишуть, що в україномовному варіанті досліджень американських авторів термін «*governance*» подається у трьох некоректних варіантах – як «врядування», як «керівництво» і як «провідництво» [1].

С. Клепко також вважає, що необхідно обґрунтовано визнати українське поняття провідника синонімом англо-американського поняття лідера або ж аргументова-

но протиставити звичному концепту лідера поняття провідника [10].

Брендом сучасного наукового авторитету стала необхідність публікування результатів наукових досліджень у наукометричних виданнях, більшість з яких англомовні. Для нас (дослідників провідництва) тут є серйозна проблема. В англійській мові термін «провід» відсутній. Його представлення у вигляді транслітерації «*provid*» в англомовних виданнях виглядає некоректним та й незрозумілим.

За консультацією ми звернулися до кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету ім. Івана Франка (завідувачка професор Роксолана Зорівчак). Саме завдячуючи праці викладачів цієї наукової установи в Україні вийшли праці Т. Серджіованні «Керування освітою і шкільне врядування», Марка Е. Генсона «Керування освітою та організаційна політика», Сеймур Сарасон «Політичне провідництво і можливі невдачі у реформуванні освіти», М. Фуллан «Вимірювання глибини освітніх реформ». У них уперше легітимізовано поняття «провідництво» в царині освіти. У результаті дискусії лінгвістів та управлінців провідництво знайшло свою ідентичність в англійській мові як «*The Guidance*», провідництво в освіті – «*The Guidance in Education*». В основі корінь слова *guide* – вести, керувати, направляти. Це дає нам можливість виокремити, розвести поняття «провідництво» та «лідерство». Часто вони йдуть в контексті терміна «*leadership*», що породжує невинуватну плутанину та підміну наукових понять і унеможливує дискурс провідництва.

Що знають студенти про ідею провідництва? Результати дослідження С. Лисакова серед студентів (магістрантів) вражаючі. Відсутні знання – 78%, 20 % – відповіді, які важко класифікувати (кращий викладач, батьки, директор школи, декан факультету... 2% провідниками назвали політичних та державних керівників.

Науковці достатньо чітко вирізняють ролі менеджменту та провідництва в управ-

лінні освітою. Гордон Драйден і Джаннетт Вос убачають суттєву різницю між функціональним призначенням освітнього менеджменту та провідництва в освіті: «Менеджмент: визначати короткотермінові завдання для інших людей. Провідництво: надихати до творення майбутнього через окреслення що раз більших завдань» [10].

Томас Серджіованні відстоює думку, що провідники в освіті – це люди, які здатні знайти глибоке значення та цінність у, на перший погляд, звичайних подіях, надати їм важливого значення, далекоглядно сформулювати мету, пояснити її іншим, викликати у працівників готовність та почуття партнерства і перетворити ці якості в організаційні завдання, структури та програми [16]. М. Барлінгейм, Ф. Кумз та П. Тарстон упевнені, що «основою керування освітою зостається роль освітнього провідника. Роль менеджера, хоч і дуже важлива, не основна. Насправді вона тільки підтримує та доповнює попередню роль» [13]. Провідництво... – це ряд процесів, що включають в себе створення бачення майбутнього, стратегію його досягнення, донесення цього бачення до інших таким чином, щоб вони повірили. А потім створення такого середовища, яке б мотивувало цих людей і надихало їх на те, щоб зробити це бачення реальністю. І завдання провідництва полягає в тому, щоб створити системи, якими будуть керувати менеджери, або змінити ці системи докорінно, з тим щоб вони адаптувалися до змін поза організацією, використовували можливості, ухилялися від небезпек, підвищували стандарти [7].

Складне завдання – упорядкувати ідею давнини в «теорію провідництва в освіті» та скорелювати її з іншими сучасними концепціями.

Чи маємо ми право говорити, що тема провідництва у вітчизняній освіті стала виразною в наукових дослідженнях та соціальних запитах? На жаль, ні.

Ідея провідництва в освіті, по суті, є виправданням суспільства, нації у своїй загальній неспроможності. Потреба в провідниках – це не лише очікування

розв'язування ним усіх проблем, захисту в обмін на лояльність до нього, це і потреба знайти винуватого, проголосити винного. Провідництво, лідерство є певним затребуваним видом соціальних послуг [10].

Ми дійшли висновку, що провідництво в освіті – це креативна *позапарадигмальна* діяльність суб'єкта (суб'єктів) освітньої системи з розширення її теоретичного та прикладного поля на основі унікального авторського бачення усвідомлених перспектив, що лежать за межами існуючої нормативної реальності [10].

Професор Ігор Богданов та педагог-дослідник Сергій Лисаков визначили вісім рівнів (форматів) освітнього провідництва [10]. Певні, що реально таких форматів значно більше.

У якій системі управління можна інституувати «провідництво»?

Сучасний рух вищої освіти до академічної автономії загострює питання трансформації конформістських культур професійної педагогічної діяльності до культури «антисистемного диверсанта» (провідника). Як це можливо і якою мірою – це завдання наступних досліджень у проблематиці культур професійної педагогічної діяльності.

Визнаємо всю складність завдання, яке взяли на себе автори монографії. Адже мова йде, практично, про «реінкарнацію» основоположних ментальних українських понять гуртування нації, суспільства, соціальних та професійних громад.

Наше дослідження – це лише перша наукова розвідка щодо ментальних засад етнічних форм соціального управління освітою. Провідницька практика, здобутий досвід ще не стали предметом серйозних наукових досліджень. Провідний фахівець у справі методологування педагогічних ідей А. Фурман визначив *професійне методологування як* надскладну та багатопредметну мислєдїяльність, котра, процесно формулюючи і розв'язуючи системні проблеми, рефлексивно охоплює всі типи мислення, займається розробкою нових схем мислення, діяльності, мислєдїяння та здійснює розвитко-

ву проблематизацію ситуацій і забезпечує їх розв'язання шляхом створення й удосконалення засобів спільної діяльності [14].

Наше ставлення до методологічних проблем виважене. Ми досліджуємо методологічну ідею «проводу» в її українському етнічному сенсі. Не відступаємося від методу дискурс-аналізу, щоб врахувати напрацьований досвід методологування.

Методолог Олександр Зінченко назвав методологію мистецтвом інтелектуальної боротьби, під час якої здійснюється «виготовлення думки» [15].

Логіка дослідження змушує нас звернутися до методологічних роздумів Олександра Богданова при побудові теорії управління «Тектологія. Усезагальна організаційна наука». О. Богданов пише, що будь-який продукт «духовної творчості» – наукова теорія, поетичний твір, система правових або моральних норм – має свою архітектуру, являє розчленовану сукупність частин, що виконують різні функції, взаємно доповнюючи один одного. При цьому будь-яке завдання практики і теорії зводиться до тектологічного питання: про спосіб найбільш доцільно організувати деяку сукупність елементів – реальних або ідеальних [3].

За А. Ейнштейном, існує два способи обґрунтування об'єктивного характеру наукової теорії управління:

– зовнішнє виправдання наукової теорії – вимога її практичної корисності, зокрема можливості її емпіричного застосування. Це прагматична оцінка її цінності й одночасно своєрідне обмеження абсолютної свободи розуму;

– внутрішнє виправдання наукової теорії – здатність бути засобом внутрішнього вдосконалення, логічної гармонізації і зростання теоретичного світу, ефективного рішення наявних теоретичних проблем і постановки нових [15].

Інституювання концепції провідництва в освіті, серйозних зрушень в управлінні вищою освітою пов'язане з вирішенням проблем диспозиту соціальних практик та їх результативності в освіті. Соціальний інте-

рес системи управління формалізується як її вимоги до свого цілого, тому саме соціальний організм країни може бути диспозитивом цілепокладання (система стратегічних орієнтирів вищої освіти, цінності, форми, критерії, стандарти), імпліцитно заданих характерним для того або іншого соціуму.

Ю. Бех визнає, що провідництво, як вид управління, «занурене» в культуру. Воно оновлює успадковані з минулого цінності і норми з урахуванням змін, що відбуваються в суспільстві, транслює їх поколінням, що живуть нині, озброює людей певними стереотипами поведінки [2].

Як зауважував видатний методолог Георгій Щедровицький, методологічне мислення є новим, принципово іншим типом організації мислення, ніж наукове мислення; воно надбудовується над науковим мисленням і поглинає або включає його до себе. Методологічне мислення за Г. П. Щедровицьким – це нова, більш висока форма організації мислення в цілому. Воно виходить за той або інший стиль мислення, вимагає вільно змінювати програми дій та думок, працювати як у критичній, так і в конструктивній модальності. Його основними характеристиками є: відсутнє єдине розуміння, доповіді та єдина тема – є зразу ж багато тем і доповідей; немає різниці між твердженням і запитанням, між формулюванням знання та проблематизацією; є визначальна роль мети; відсутні визнані всіма норми, у тому числі і логічні норми [15].

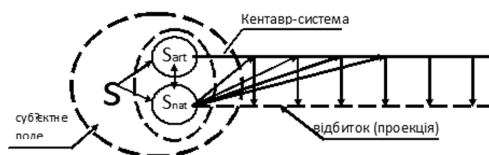
Людська свідомість у процесі діяльності роздвоюється та фактично стає «кентавр-системою» (штучно-природною-Sart), у свідомості умовно виникає суб'єкт безпосередньої дії та ідеальний суб'єкт, що контролює цю діяльність. Управлінська діяльність – це завжди «кентавр-система», тобто система, що функціонує та розгортається завдяки одночасній дії та поєднанню природних і штучних механізмів». У цьому випадку природним є суб'єкт діяльності, а штучним – ідеальний суб'єкт. Ці два суб'єкти безперервно взаємодіють та узгоджують свою діяльність (сєнс діяльності,

предмет діяльності), але кожен з них водночас має власну траєкторію руху.

Взаємодія суб'єкта управління (провідника) з навколишнім світом (системою освіти) завжди пов'язано з рухом, який спрямовано на зовнішній предмет та сам по собі відбуватися не може. Він завжди здійснюється відповідно до визначеної мети. Система руху на предмет з метою його перетворення – це дія, тобто процес змін якостей будь-якого об'єкта відповідно до визначеної мети, а сукупність дій, пов'язаних спільною метою, є діяльність суб'єкта. Отже, можна констатувати, що діяльність провідника нерозривно пов'язана з рухом та дією, має право на існування триада: діяльність – дія – рух.

У процесі взаємодії суб'єкта діяльності (провідника) із суб'єктом контролю (системою вищої освіти) перший залишає відбиток здійсненої дії на траєкторії руху іншого, який у свою чергу порівнює його на відповідність з ідеальним процесом або узгоджує його. Узгоджені сенс та предмет діяльності створюють єдине об'єктне поле, що сигналізує про наявність узгодженості між суб'єктами: «єдине об'єктне поле забезпечує взаєморозуміння між суб'єктами діяльності і до нього повинні бути зведені усі різноманітні сенси, що отримані у різних позиціях» [15]. Така узгодженість є процесом адаптації до умов, що існують, без цієї завершальної частини зведення сенсів до єдиного об'єктного поля неможливо. Відсутність узгодженості між сенсами діяльності суб'єктів сигналізує про неможливість створення єдиного об'єктного поля. Виникає проблемна ситуація – «розрив» у діяльності, не відповідність між цілями та можливостями суб'єкта, тобто умови, що породжують проблему. Умови виникнення проблеми – це об'єктивні суперечності, що виникають між тими чи іншими діями, зокрема, через незнання шляхів або відсутності засобів її виконання. За таких умов фактично припиняється віддзеркалення проекції руху суб'єкта діяльності на траєкторію руху суб'єкта контролю, після чого діяльність втрачає ознаки схематизму – аб-

солютної відпрацьованості дій, що характеризується внутрішньою узгодженістю та досягається багаторазовістю повторень, якщо спроби вирішити проблему існуючими засобами виявляються неефективними, то діяльність зупиняється.

Щодо розгляду феномену провідництва, то в момент зупинки діяльності провідник вступає у конфронтацію з організацією (суспільством) тому, що особистість починає формуватися тільки в опозиції до організації. Парадоксально, але людина може бути особистістю, якщо вона протистоїть організації, відділяє її від себе. І навпаки, щоб бути людиною організації (суспільства), вона повинна відмовитися від своїх особистісних якостей, і навіть від особистості, тому що люди в організації, що діють згідно з інтересами організації, повинні відмовитися від власних життєвих (професійних) цілей і завдань та прийняти цілі і завдання організації (суспільства), що будуть передаватися вищими інстанціями.

Відмова від цілей організації (суспільства), як свідчить історія, як правило, призводила до переслідування або нищівної критики провідника з боку нормативної системи. Таким чином, зупинка власної діяльності призводила до порушення напрацьованих зв'язків в організації, що, з одного боку, негативно позначається на провідникові, а з іншого – відбувається процес катарсису – очищення провідника від непотрібних зв'язків, ідей, цілей, завдань. Цей етап у життєдіяльності провідника можна назвати дестабілізаційним. Після цього проходить деякий стагнаційний період, у якому провідник, як правило, залишається сам на сам з власними проблемами і в цей же період, на нашу думку, відбувається перенесення його активності у сферу ідеаль-

ного суб'єкта (нової моделі управління). У цей період виникають власні ідеї, концепції, теорії, визначаються цілі, завдання, норми та правила майбутньої діяльності. Якщо провідник був до цього безпосереднім учасником процесу, то після цього, щодо попередньої діяльності, з'являється необхідність відсторонитися від неї – зайняти позицію незалежного спостерігача з метою порівняння себе в минулому з собою в сучасності. Це важливий момент тому, що провідник завжди упереджений до своєї діяльності, що позбавляє можливості об'єктивно розібратися у власних діях. Це психологічно особистісний момент, але він необхідний для того, щоб відсторонитися від попередньої діяльності («ефект гелікоптера» – В. Луговий) та об'єктивно розглянути дії, визначити важливі й сторонні. Для того щоб вийти в таку позицію, необхідно об'єктувати свої думки, а саме викласти їх у вигляді рукописних текстів, виступів, схем тощо. Процес об'єктування дає можливість ознайомити колег, керівництво, стейкхолдерів зі своїми ідеями, проектами. У результаті починається новий етап, який умовно можна назвати коопераційним. Цей етап характеризується виникненням нових суспільних, професійних зв'язків, починається процес виявлення та приєднання до ідей прихильників, який з часом переходить у новий етап – стабілізаційний, коли починається створення організаційних структур на рівні суспільних, професійних та громадських організацій – поширення прихильників ідеї, або теорії. Це, своєю чергою, дає змогу повернутися до початкової ситуації (ситуації виникнення проблеми), але з новими поглядами та розумінням діяльності. Таким чином, вважаємо, що методологія провідництва може будуватися на відповідно теорії рефлексії та рефлексивного управління, тому що всі процеси феномену «провідництва» відбуваються через рефлексію, а поширення нових ідей, концепцій, теорій – через процес рефлексивного управління – взаємодію суб'єктів, що ініціює їх розвиток через рефлексію.

Умовно всі вищезазначені процеси можна подати у схемі (див. на с. 18): вісь абсцис – минуле – майбутнє, вісь ординат – прогрес, регрес.

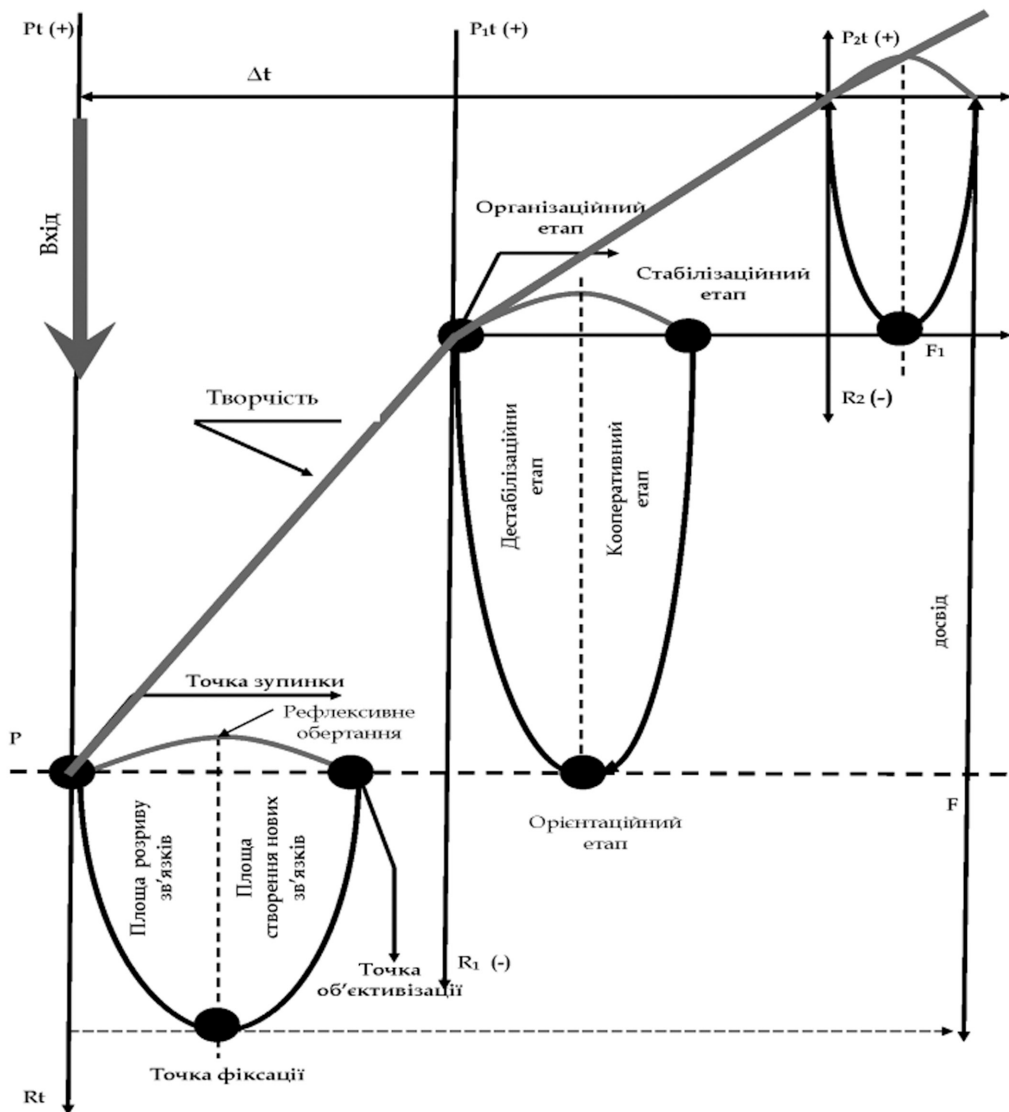
Найважливішою ознакою методологічного мислення людини є те, що його результатом є створення нею власних когнітивних схем, проекту власної мислєдїяльності [15]. Ця теза виводить нас на ідею фреймів, розроблену американським дослідником штучного інтелекту Марвіном Лі Мінським. У нього з Г. Щедровицьким спільним є модельний, схемний підхід до методологування творчої діяльності.

Ми наразі робимо спробу використати ідею «фрейму» – структурно-логічної моделі, рамки, у якій відбувається мисленєва процедура накопичення, узгодження та виключення феноменологічних позицій як проміжний методологічний інструмент. «Суть її полягає в тому, що будь-яка перетворююча діяльність поведінки штучної системи в умовах реального зовнішнього світу вимагає наявності у цієї системи спеціально організованої моделі... будь-яка модель, що відображає складності реального світу, повинна будуватися у вигляді досить великої сукупності певним чином сформованих даних – фреймів, що представляють собою моделі стереотипних (часто повторювані) ситуацій. Ситуація розуміється тут в узагальненому сенсі, тобто це може бути дія, міркування, зоровий образ, оповідання...» [8].

Відповідно до теорії фреймів ми приймаємо усталені нею «процедури» перетворюючої провідницької діяльності щодо основних «терміналів» традиційного фрейму.

1. Передбачення (візія провідника) На цьому етапі відбувається ірраціональна щодо реальної освітньої практики мислєдїяльність провідника. Визначаються межі конфлікту з системою.

2. Деталізація. Провідник розробляє фрейм впливу на систему: м'яка сила, пропаганда авторської ідеї, переконання, пояснення, пошук однодумців та стейкхолдерів, аналіз помилок попередників, передбачення результатів змін та соціальної відповідальності, визначення меж, формату змін.

3. Зміна. Відбувається зміна меж системи (основного фрейму), реалізується принцип презумпції нового фрейму. Вплив провідника на субфрейми системи, що конфліктують чи саботують зміни.

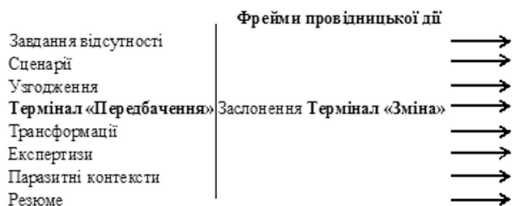
4. Оновлення. Провідник мотивує, керує чи консультує компоненти структури нового фрейму, парадигмального зсуву. Обмежує чи вилучає паразитні контексти сутності фрейму. Корелює нову структуру фрейму

з тими, що існують поряд, одночасно, але залишилися в традиційному форматі.

5. Навчання. Провідник забезпечує середовище сприйняття ідеї, структури нового фрейму, більшістю. Убезпечує існування фрейму, переводить його в стан відносного гомеостазу, нейтралізує внутрішні та зовнішні флуктуаційні впливи. Збільшує форму фрейму за рахунок нових компонентів, які раніше були у фазі заслонення.

Надає раціонального статусу своїм ірраціональним ідеям.

Провідництво у форматі теорії фреймів спирається на аналіз «ситуації», яку можна змінити, та феномен «розуміння» ситуації на кожній стадії зміни чи опору.

Теорія фреймів багато в чому виграє завдяки можливості використання в ній очікувань та інших видів ірраціональних припущень, прогнозів й очікувань провідника. Методологування провідництва ресурсами ідеї фреймів видається нам результативним та перспективним.

Загалом, ще рано феномен провідництва позначати статусом теорії. Необ-

хідні дослідницькі зусилля та витримка. Необхідно створити ареал наукової освітнянської спільноти, у свідомості якої ідея провідництва здобуде статус пріоритетності (парадигми). Необхідна організаційна та координаційна підтримка вітчизняної, патріотично налаштованої академічної науки.

Подальші перспективи дослідження автори вбачають у кількох напрямках:

1. Необхідно опрацювати філософські виміри запровадження «проводу» та «провідництва» у сучасну систему вітчизняної освіти з метою з'ясування, чому «провідництво» залишається в Україні «нереалізованим соціальним управлінським проектом».
2. Посилити (мотивувати) науковий дискурс та полілог стосовно провідництва в освіті.
3. Узгодити механізми проводу освітньою сферою з викликами сучасності.
4. Запроваджувати різноманітні підходи щодо методологування провідництва в освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Андрущенко В.П., Савельєв В.Л.** Освітня політика (огляд порядку денного). Київ: МП "Леся", 2010. 368 с.
2. **Бех Ю.В.** Філософія управління соціальними системами: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 623 с.
3. **Богданов А.А.** Тектология: Всеобщая организационная наука. Кн. 1. М.: Изд-во «Экономика», 1989.
4. **Будзан Б.** Менеджмент в Україні: сучасність і перспективи. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 349 с.
5. **Вебер М.** Избр. произведения: пер. с нем. / сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; предисл. П.П. Гайденко. М., 1990. 808 с.
6. **Вернадський В.І.** Нариси й мови. Петроград, 1922. Вип. 2. 123 с.
7. **Манусита К.** Принципы успеха: пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. 126 с.
8. **Минский Марвин.** Фреймы для представления знания: [пер с англ.; под ред. Ф.М. Кулакова]. М.: Энергия, 1979. 151 с.
9. Переписка А. Гумбольдта с учеными и государственными деятелями России. М.: Прогресс, 1962. 215 с.
10. Провідництво в освіті. Від ідеї до вічності: колективна монографія / за заг. ред. проф. І. Богданова. Передм. акад. НАПН України В. Андрущенка. Київ: Освіта України, 2017. 368 с.

REFERENCES

1. **Andrushchenko V.P., Saveliev V.L.** Educational policy (agenda overview). Kyiv: "MP Lesya", 2010. 368 p. (in Ukrainian).
2. **Bech Yu.V.** Philosophy of management of social systems: monograph. Kiev: View of the NPU named after M.P. Drahomanov, 2012. 623 p. (in Ukrainian).
3. **Bogdanov A.A.** Tectology: Universal organizational science. Book 1. Moscow: Publishing house "Economics", 1989. (in Russian).
4. **Budzan B.** Management in Ukraine: Present and Future. Kyiv: Publishing House of Solomiya Pavlychko "Osnovi", 2001. 349 p. (in Ukrainian).
5. **Weber M.** Izbr. works: per. with him / sost., commonly; Ed. and afterl. Yu.N. Davydova; prelude P.P. Gaidenko. Moskov, 1990. 808 p. (in Russian).
6. **Vernadsky V.I.** Essays and speeches. Petrograd, 1922. Issue 2. 123 p. (in Ukrainian).
7. **Manusita K.** The Principles of Success. Konosuke Manusita: Per. s Eng. Moskov: Alpina Business Bus, 2008. 126 p. (in Russian).
8. **Minsk Marvin.** Frames for presentation of knowledge: [per from ing. ed. F.M. Kulakov]. Moskov: Energiya, 1979. 151 p. (in Russian).
9. Correspondence of A. Humboldt with scientists and statesmen of Russia. Moscow: Progress, 1962. 215 p. (in Russian).
10. The Guidance in Education. From Idea to Eternity: Collective Monography / For Coll. ed. prof. I. Bogdanova; Foreword by Academician of the National

11. Путеводитель по основным понятиям и схемам методологии Организации, Руководства и Управления: хрестоматия по работам Г.П. Щедровицкого. М.: Дело, 2004. 208 с.

12. **Реформатский А.А.** Что такое термин и терминология. *Вопросы терминологии*. М.: АН СССР, 1961. С. 46–54.

13. **Серджиованні Т., Барлінгейм М., Кумз Ф., Тарстон П.** Керування освітою і шкільне врядування: пер. з англ. О. Щур. Львів: Літопис, 2002. 440 с.

14. **Фурман А.** Структура і зміст професійного методологування. *Вітакультурний млин. Модуль 2*. 2005. С. 4–11.

15. **Щедровицкий Г.П.** Мышление – Понимание – Рефлексия. М.: Наследие ММК, 2005. 800 с.

16. **Эйнштейн А., Инфельд Л.** Эволюция физики. Развитие идей от первоначальных понятий до теории относительности и квантов: пер. с англ. 4-е изд. М.: Мол. гвардия, 1966.

Academy of Sciences of Ukraine V. Andrushchenko. Kyiv: Education of Ukraine, 2017. 368 p. (in Ukrainian).

11. A guidebook on the basic concepts and schemes of the methodology of the Organization, Guide and Management: The textbook on the works of G.P. Shchedrovitsky. Moscow: Case, 2004. 208 p. (in Russian).

12. **Reformatsky A.A.** What is the term and terminology? *Questions of terminology*. Moscow: Publishing House of the USSR Academy of Sciences, 1961. P. 46–54. (in Russian).

13. **Sergirovaniya T., Barlingame M., Kumz F., Tarston P.** Management of Education and School Governance / Per. from english O. Schur. Lviv: Chronicle, 2002. 440 p. (in Ukrainian).

14. **Furman A.** Structure and content of professional methodology // *Vita-cultural mill. Module 2*. 2005. P. 4–11. (in Ukrainian).

15. **Shchedrovitsky G.P.** Thinking – Understanding – Reflexion. Moscow: Heritage of MMK, 2005. 800 p. (in Russian).

16. **Einstein A., Infeld L.** Evolution of physics. Development of ideas from the original concepts to the theory of relativity and quanta: Per. with English. 4-th ed. Moscow: Molodaya. Guardiyya, 1966. (in Russian).

17. **Sergiovanni T.J.** Value-added leadership: How to get extraordinary performance in schools. San Diego: Harcourt Brace Jo-vanovich, 1990.